

Utflykter

I LINNÉS HJULSPÅR

i nordvästra Skåne

LINNÉS SKÅNSKA RESA

Hela Sverige arrangerar 2007 en rad begivenheter som tillsammans utgör 300-års jubileet av Carl von Linnés födelse 1707. År 1749 reste Linné genom Skåne med uppdraget att kartlägga olika naturtillgångar. Denna blev hans sista forskningsresa.

Ideella organisationer, bibliotek, museer och universitet arrangerar program t ex utställningar, natur – kulturvandringar, föreläsningar och kurser. Längs resvägen ordnas utflykter. På olika platser kan man med hjälp av skyltar lära känna landskap och händelser från Linnés resa.

Utflykter i nordvästra Skåne

Som ett led i jubileet har Helsingborgs museum tillsammans med Skoltjänsten tagit fram denna handledning till utflykter längs Linnés resväg i västra och nordvästra Skåne. En bussutflykt utgår från Svenstorps gods utanför Lund och följer delvis Linnés väg ut till kusten och via Landskrona fram till Bälteberga och Glumslöv, ca 10 mil. En annan bussutflykt utgår ifrån Helsingborg längs kusten upp till Kullahalvön för att sedan avslutas vid Farhults kyrka, ca 7 mil.

Förslag till två cykelutflykter i Helsingborgstrakten ingår också i denna resehandledning.

Att resa aktivt

Carl von Linné var ett föredöme i konsten att resa. Hans kunskap var allsidig, t ex medicin, botanik, zoologi, geografi, historia, etnologi och ekonomi. Hans nyfikenhet och förmåga att iaktta smått och stort var väl utvecklad och tränad. När något fångade hans intresse, tog han sig ofta god tid att stanna och fördjupa sig.

Det kunde vara växter, folkseder, sätt att bygga hus, utvinning av naturtillgångar, sanddrift eller jordbruk.

Det är en konst att resa så, inte minst i dag då vi med bil eller tåg rusar fram genom landskapet. Man reser i Linnés anda om man startar resan med kunskap i bagaget. För oss gäller kunskapen 1700-talets Skåne. Vi kan också lära oss av Linné att ta oss tid att stanna till, iaktta, undersöka, fundera och dra slutsatser.

Målsättning

Syftet med denna resehandledning är att ge lärare och elever en introduktion till Carl von Linné och en beskrivning av färdvägarna. Med handledningen som hjälpreda kan lärarna tillsammans med sin klass/grupp självständigt göra utflykter i landskapet.

Utflykternas syfte

- Att eleverna ska lära känna Linné som människa, forskare och resenär.
- Att de ska återupptäcka glimtar av vad Linné såg och upplevde i landskapet.
- Att de ska jämföra detta landskap med dagens Skåne.
- Att de ska få inblick i hur Skåne har förändrats och utvecklats under drygt 250 år.

Hur resehandledningen kan användas

Resehandledningen vänder sig främst till lärare och elever i högstadiet och gymnasiet. Dess innehåll berör både samhälls- och naturorienterande ämnen. Utflykterna är väl lämpade för samarbete mellan lärare i olika ämnen. De kan också genomföras av en enskild lärare.

Kartbilagor

Som bilagor till denna skrift finns 4 kartor. Två (bilaga 1 och 2) visar bussturernas färdväg (grön) och Linnés färdväg (lila). 1700-tals kartorna visar Helsingborg och Glumslöv. Kartorna kopieras av skolorna att ta med på färden. Cykelkartor rekvideras från Tekniska förvaltningen i Helsingborg.

Texter längs färdvägen

Till de olika uppehållen längs färdvägen hör kommentarer och förslag till samtalsuppgifter. Avsikten är att ge kunskap och att aktivera eleverna.

Elevmedverkan

Elever kan i grupper ta ansvar för några stationer på resan. Texterna är en grund för egen fördjupning i förväg. Till hjälp finns förslag till uppgifter, litteraturtips och Internetadresser. Tag med växtflora och gärna en kulturhistorisk bok om växter. Det står läraren fritt att kopiera handledningen. Bildintresserade elever kan dokumentera delar av resan i foto, film eller teckningar. Särskilda uppgifter i botanik finns i anslutning till texterna.

Fakta om Linné, hans tid och natursyn

Kort biografi

Carl von Linné kallades i skolan "den lille Botanicus". Han skulle bli präst som sin far. Hans starka naturintresse uppskattades inte av lärarna i den slutna kunskapsskola som gymnasiet då var. En av lektorerna föreslog att Linné borde sättas i hantverkarlära, gesällvägen till ett yrke.

Under Linnés tid var det vanligt att slott och gods hade prydnadsträdgårdar. Det var i dessa kretsar status att uppvisa en fint komponerad trädgård. Linnés far hade också en trädgård vid sin enkla prästgård. Där lärde sonen sig tidigt namn på alla växter.

År 1727 reste Linné till Lund för att studera, 20 år gammal. Han beskriver stadens gator som "gräsbevuxna trånga passager, där svin och gäss spatsera". Universitetet saknade professor i botanik och hade dålig undervisning och forskning i medicin. Den fattige studenten från Småland fick mat och husrum av en välkänd läkare i Lund. Linné studerade medicin, botanik och geologi.

Linné fortsatte sina studier i Uppsala, där han bl. a. läste medicin (blev senare medicine professor). Han fick äran att där sköta demonstrationerna i universitetets botaniska trädgård. Samtidigt inledde han det stora arbetet med att systematisera naturen. I avhandlingen *Systema naturae* presenterades hans världsberömda sexualsystem.

Linné chockade sin tid genom att lansera begreppet sexualliv i botaniken. Han hävdade att även växter förökar sig sexuellt. Ståndare (hankön) och pistiller (honkön) var nyckelbegrepp. Det var ett praktiskt sätt att klassbestämma växter genom att räkna ståndarna. I och med utvecklingsläran på 1800-talet tillkom nya klassificeringsmetoder.

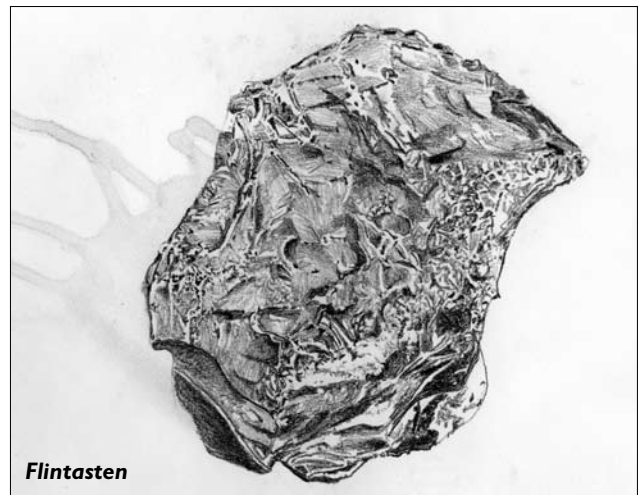
En bestående insats gjorde "blomsterkungen" genom att beskriva och sätta namn på växter och djur. Varje art har två namn. Binär nomenklatur, infördes som namnskick i *Species plantarum*. Vitsippan heter *Anemone nemorosa*. *Anemone* är släktnamnet och *nemorosa* är vad man kallar artepitetet. Artepitetet berättar att det är just vitsippan och inte någon annan sippe. Vitsippan har släktingar t ex gulsippan, *Anemone ranunculoides*. Att de är släkt kan man avläsa genom det gemensamma namnet *Anemone*. Indelningen gör det lättare för människor i hela världen att hålla reda på olika växter och kommunicera om dem.

Carl von Linnés forskningsområde kallades naturalhistoria. Det omfattade botanik, zoologi och mineralogi. Förutom Skånska resan gjorde han resor till

Lappland, Öland, Gotland, Västergötland och Dalarna. Som reseskildrare har Linné en plats i den svenska litteraturhistorien.

Nyttans tidevarv

Under 1700-talet uppmuntrades inhemsk produktion. Man ville importera så lite som möjligt och öka graden av självförsörjning. Det gällde jordbruket, hantverket och utvinning av t ex mineral och kol. Linné fick riksdagens uppdrag att under den skånska resan inventera olika näringar. Ärendet gällde också att se nya möjligheter, t ex utvinning av gips, flinta samt valnötsträ för gevärskolvar. Dessa produkter var dyra att importera.

Flintasten

Linné och 1700-talets natursyn

Människan är "skapelsens krona" och naturen ska vara henne till glädje och nytta. Människan har rätt att utnyttja naturens rikedomar. Detta synsätt låg i tidens anda. Man tänkte sig att naturtillgångarna var utan slut. Det är en teori som inte håller i vår tid, när naturresurser håller på att sina.

"Gud skapade – Linné ordnade." Det är Linnés eget uttryck. Bakom det ligger tron att Gud har skapat världen. Skapelsen kunde liknas vid en bok, som det gällde att läsa och tolka. Linnés uppgift var att upptäcka ordningen i naturen. Linné avvisade föreställningar om att naturen är besjälad och befolkad av naturväsen som t ex vättar och älvor.

Linné kan sägas vara föregångare till ett ekologiskt sätt att se på naturen. Han beskrev t ex att varje växt och djur har sin plats och sin roll i naturen. Allt samspelar i vad vi idag kallar kretslopp. Linné hade en personlig relation till naturen. Han beskrev växterna på ett målande sätt. Linné gav biologin en framträdande plats i undervisning och forskning. Traditionen från honom har påverkat svenskarnas syn på naturen.

Det skånska landskapet – från då till nu

Skåne är ett kulturlandskap, dvs. ett landskap som har formats och förändrats av människan. Det Skåne som Linnés vagn rullade genom såg inte ut som det gör nu. Människans sätt att använda landskapet är idag ett annat än under 1700-talet. Det gäller inte minst jordbruket.

På Linnés tid var Skåne till stora delar ett beteslandskap. I det öppna landskapet betade nötboskap, hästar, svin och får över stora ytor, så kallade fälader (av danska fælles, gemensam). Flera byar hade gemensamma utmarker för betesdjuren. Djurens gödsel använde man på åkrarna. Idag importerar vi konstgödsel och kraftfoder utifrån. Nya tekniker att lagra foder har utvecklats. Betesarealen har därför minskat drastiskt.

1700-talets skånska åkermark beskrivs ingående av Linné. I västra Skåne tillämpades treårsperioder, första året korn, andra råg och tredje träda (åker vilade). Också bovete och havre odlades. På åkrarna fanns ogräs som nu räknas som utrotningshotade, t ex sandnejlika och klubbfibbla. Åkrarna var mycket små, jämförbart med idag, och var spridda över byn. Kartor från den tiden liknar lapptäcken.

En rad skiften ändrade det skånska jordbrukslandskapet. Med skiftena ville man förbättra och höja avkastningen inom jordbruket. 1757 och 1762 utfärdades allmänna förordningar om storskifte. Små splittrade åkerlappar fördes ihop till större enheter. Enskiftet startade i början på 1800-talet inspirerat av den skånska godsherrn Rutger MacLean och innebar bl. a att gårdarna flyttades ut från byn i anslutning till åkermarken. De gemensamma utmarkerna försvann. Laga skifte började 1827 och innebar vissa eftergifter från enskiftet. Man försökte samla bondens ägor i så få skiften som möjligt, inte nödvändigtvis i ett enda. Många av de utflyttade gårdarna kan man se än idag.

De "äkta" ängar som Linné såg många av hade en speciell flora och stor artrikedom. Lien och slåtterarbetet gav ängen de speciella förutsättningar som gör att ängsblommorna trivs. Där fanns t ex ängsskallran. När den blommat ut, lät fröställningen som en skallra och då var det dags att slå ängen. Idag har dessa ängar nästan försvunnit. Konstgödseln har slagit ut artrikedomen och gynnat växter som hundkex och maskros.

I Skåne rådde på 1700-talet brist på skog. På slätten fick bönderna betala mycket för ett lass virke eller ved. I vissa områden, t ex vid Hallandsåsen och Linderödsåsen, fanns ek- och bokskogar. Omkring godsens bevarade man skogspartier för jakt och djurhållning. Denna skog finns till stora delar kvar idag. På senare tid har granen planterats in och erövrat stora områden.

Under 1700-talet var sanddriften ett stort miljöproblem, t ex vid Ängelholm. Betesmarker överansträngdes av för många djur och för mycket uttag av skog. Idag finns planterad, bindande skog längs sandkusterna. Miljöproblemen idag är delvis av annat slag, t ex skadliga utsläpp från industrier och läckande ämnen från jordbruket.

Sedan Linnés dagar har grundvattennivån sänkts, bl. a genom utdikning av våtmarker till åker. Linné nämnde växter och vattendjur som idag har försvunnit genom sådana ingrepp. Klockgrodorna som hördes kväka unisont på 1700-talet är idag utdöda, men har återinplanterats vid Mölle i Kullabygden. Övergödning och föroreningar har slagit ut en del arter. Andra arter har tillkommit t ex genom att de spridits från trädgårdar. Skåne har dock sammanfattningsvis en stor artrikedom.

Bussturer från Helsingborg

LINNÉ I "HÄLSINGBORG"

Praktiska tips

Gör en stordia av 1787 års karta över Hälsingborg, bilaga 3 (En beskrivning av kartan finns i Hälsingborgs Historia del 6:1). Den kan användas tillsammans med en modern stadskarta. Se uppgift nedan. Studier av staden då och nu kan göras i lektionssal – som förberedelse till bussturen eller som en särskild promenad i staden.

Att berätta

Linné kom åkande på vägen söderifrån. Se bildkarta från 1787. Så här beskriver författaren staden: "... smal och utsträckt efter stranden uti en huvudgata. Östra landsidan instängde staden såsom en ganska hög, brant mur, på vilken den nedanför liggande staden helt artigt åskådades." Huvudgatan hade samma sträckning som nuvarande Södra Storgatan. Staden saknade utbyggd hamn. Båtarna la till vid Bron, där Norra Kyrkogatan slutar idag. "Här är rätta farvägen till utrikes orter," skrev författaren. Linné skrev att staden hade 900 invånare. Hundra år tidigare fanns det 1800, men Helsingborg hade, precis som så många andra delar av Skåne, drabbats av krig och pest.

Helsingborgs profil, Kärnan, är en gammal fästning som hade lämnats kvar som riktmärke för sjöfarande. Den ingick i en större på Linnés tid raserad fästningsanläggning (se kartan). Linné besökte också Sankta Mariakyrkan med Tycho Brahes minnesord

över sin dotter. Han berättade om en nu sinad källa i Pålsjö skog. Källans vatten gick i ledningar ner i staden. Linnés Hålsingborg var till ytan bara en bråkdel av Helsingborg i dag. Utanför staden och fästningsområdet breddade åkerlappar och betesmarker ut sig. Ägorna på kartan är numrerade.

Förberedande uppgift

Beskriv 1787 års Helsingborg på en modern stadskarta.

STOPP TINKARP

Praktiska tips

Kör norrut från Helsingborg uppför Tinkarpsbacken. Parkera på markerad p-plats på backkrönets högra sida vid Tinkarpsgården. Gå över vägen. På andra sidan finns gångstigar nedför branten mot havet. Stanna vid något av gruvhålen.

Att berätta

Vi befinner oss på höjdplatån Landborgen. Den är skapad av havet. För 4000 – 7000 år sedan smälte under en varm period polarisar och höjde havsnivån 6 – 7 meter. Havsströmmar och vågor eroderade bort delar av strandbrinken underifrån. Så småningom uppstod de branter som vi ser idag längs landborgspromenaden.

Berggrunden under Helsingborg är lager av lera, sandsten och stenkol. Linné undersökte berggrunden just här vid Tinkarp. Han skrev ner sina funderingar om hur sandstenen hade bildats. Vi återkommer till det vid Kulla Gunnarstorp. I Tinkarp fanns också lager av stenkol. Den bröts i dagbrott och fraktades upp till Kullen där den användes som bränsle i fyren. Marie Sofie De la Gardie ägde Tinkarpsgruvan under dess glansperiod i slutet av 1600-talet. Sandstenen användes som byggsten, t ex i slottet Kronborg, och till slipstenar. Den framgångsrika kvinnliga företagaren bodde på Krapperup. Hon hade brytningskontrakt med kronan. Det stoppades senare av Karl XI

och gruvdriften förföll. Ägarinnan dog utfattig. Linné såg rester av huggen sandsten och hur bönder fraktade brynstenar (sänner) som såldes ända upp till Småland. Dessa användes för att vässa liar. Gruvhålen påminner än idag om hur man här bröt sandsten och stenkol.

Förberedande uppgift

Hur har sandsten respektive stenkol bildats? Jämför med Linnés funderingar om hur stenar bildas (text under stopp Domsten).

Att samtala om

På väg mot nästa stopp studerade Linné som vanligt landskapet som han färdades igenom. Han såg små åkrar med korn där det växte blommor, t ex en gult lysande Chrystanthemum (Gullkrage). Det var i juli månad. Resenären såg inte bara blommans fågning utan förvånade sig över att man inte använde den till växtfärgning. Nu är denna gula blomma sällsynt. I åkrar finns den inte alls. Vad kan detta bero på?

STOPP KULLA GUNNARSTORP

Praktiska tips

Före besök med större sällskap eller klasser är det lämpligt att kontakta Gustaf Trolle tel. 042-92106. Parkering finns vid infarten till Polyvision.

Att berätta

Kulla Gunnarstorps läge beskrivs av Linné så här: "norr om Hålsingborg jämte stranden, där landet begynte draga sig mer åt öster och utvidga sundet." Det gamla slottet byggdes troligen i mitten av 1500-talet som en borg, omgiven av vallar med vindbrygga. Det nya slottet ett stycke bort byggdes senare på 1800-talet.

På Linnés tid fanns en skogsdunge med ek och bok ner mot havet som skydd mot stormar. Detta område är idag en gles park. I trädgården fann resenären mandlar, spanska körsbär, päron och aprikoser. Också frodiga valnötsträd väckte Linnés beundran. Slottets väggar kläddes högt upp av klängen med cellernötter (en hasselart) och spaljéer med pumpor. Det enda man nu kan hitta i trädgårdsområdet från Linnés tid är avenbokshäckar i sydöstra delen.

Att upptäcka

Vandra vägen mot havet. På höger sida efter en bro finner du en stig som leder dit. Följ stigen och tag av mot stranden norrut. Där kan du studera sandsten som går i dagen.

Att berätta

Linné insåg att sandsten har bildats under en lång tid. Lager har byggts på varandra och sedan hårdnat.

Linné anade detta. Han antog felaktigt att sandkorn kristalliserades ur havet och pressades samman till sten. Så här skrev han om sandstenen vid besöket i Helsingborg: "Jag hisnar, då jag står på denna höjd och ser nederför de långa tidevarv, som förflutit liksom vågorne i Sundet och lämnat efter sig så nästa utnötte spår av den forna världen, och som nu endast äro i stånd att visa, sedan allt annat tystnat."

Förberedande uppgift

Kulla Gunnarstorp ingår i ett naturreservat. Där finns bl. a. översilningsmark. Vad är en översilningsmark/äng? Hur fungerar den?

STOPP DOMSTEN

Praktiska tips

Sanddrift kan studeras, när man gör ett stopp strax efter samhället Domsten. Tag av till vänster mot det stora parkeringsområdet. Gå genom tallskogen mot havet.

Att berätta

Linné beskriver många gånger under sin resa häftig sanddrift. Den förhindrade odling. Redan på 1700-talet försökte man att binda sanden med strandråg och sandrör. Linné antog att flygsand alstrades ur havet och kom att så småningom omvandlas till stenar. Hav skulle minska och land öka. Han kände inte till istidens geologi. Tallskog binder sanden och har planterats på många håll i Skåne.

Att samtala om

Andra sätt att stoppa sanddrift längs Skånes kuster. Sanddrift som miljöhot idag, "ökenutbredning".

Botaniska uppgifter

Studera strandråg och sandrör.

Vilka anpassningar finns för dessa arter att växa i ren sand och denna torra miljö. Vilka arter finns mer på en sanddyn och vilka anpassningar har de?

Strandzonering

För att påvisa en variation i växttäcket kan en profil läggas ut. Detta lämpar sig väl där det sker en successiv förändring av vegetationen längs en linje t ex stränder, sluttningar eller skogsbryn.

Profilen mäts upp vinkelrätt upp på land och kan vara 50-100 meter lång.

Längs profilen läggs småtytor ut med jämna mellanrum. Rutorna kan också placeras ut där man ser att vegetationen ändras så att de olika växtsamhällena som förekommer längs linjen blir representerade. Rutorna kan ha en sida om 25-100 cm. Täckningsgraden av de dominerande arterna bestäms och resultaten placeras in i ett diagram. Jämför vegetationens förändring utefter profilen. Försök att sätta namn på de olika växtsamhällena som förekommer utmed profilen efter den dominerande arten i varje provyta.

Material

Långt måttband

Smårutemall, kan vara ett snöre med öglor markerade i hörnen

Markeringskäppar

Flora

Anteckningsmaterial mark.

FÄRDVÄG FÖRBIVIKEN

Att berätta

Linnés vagn färdades från Helsingborg längs stranden, en mödosam väg för hästarna. När de kom till Viken var de så uttröttade att sällskapet måste övernatta. Här var fisket en viktig del av självförsörjningen. Linné beskriver hur man fångade sandmaskar genom att stampa med fötterna på botten. Det kallades att "stampa orm". Man kunde göra fångsten större genom att först riva upp botten med ett träredskap. Sedan fångade man in maskarna med en "kam" av trä. Maskarna användes som agn.

I Viken strosade grisarna runt och åt sig feta på överblivna fiskhuvuden. När Linné smakade på fläskköttet kände han tydligt fisksmaken.

Längs vägen noterade Linné hur blåtåtel växte sig hög, nära 1½ aln (1 aln = underarmens längd med fingrar ca 0,6 m). Blåtåtel användes av bönderna som piprensare.

Efter att ha passerat Viken kan man se fyren Svinbådan utanför kusten. Den fanns inte på Linnés tid. Sjösäkerheten var dålig på den tiden. Många fartyg gick i kvav och låg som vrak längs kusten.

STOPP KRAPPERUP

Praktiska tips

Markerad bussparkering finns. Matsäck kan förtäras i parkens nordvästra del.

Att berätta

Krapperup var ett mäktigt gods på Linnés tid. Det hade länge makt över många människor i bygden, på olika sätt knutna till slottet. När Linné besökte Krapperup visade klockgentianan sin första blomma. Det var ett tecken på att sädesbärgningen stod för dörren. Linné beskrev potatisodlingen där som något nytt. Han beklagar sig över att folk inte vill "äta rötterna". Bönderna antog felaktigt att potatis behöver en speciellt bra jord. Idag är potatis en viktig del av ortens jordbruk.

På gårdsplanen mitt emot konsthallen finns ett gammalt svinstall i korsvirke. Det fanns där på Linnés tid. De små luckorna i svinhuset avslöjar att djuren delvis var frigående. De drevs ut i bok- och ollonskogarna, också vintertid. Dessa skogar var ollonrika år mycket lönsamma. Ägarna tog emot svin från slättbygden. De vaktades av svinaherdar. Linné beskriver

hur svinen kalasar på ollonen tills de blir " ... liksom fulla, raglande samt mycket heta och lata..." Nu finns det moderna svinstallet på andra sidan vägen. Där finns inga luckor mot ollonskogarna.

Krapperups trädgård väckte resenärens intresse. Där fanns 300 fruktträd, mest äpplen. När frukten ruttnade tillsatte man jäst och fick enligt Linné ett "godt brännvin". Där fanns också lök, lavendel och liljor – ett bra tillskott i självhushållningen. Idag är trädgården en park. Redan vid ingången till parken finns ett valnötsträd. Det påminner om 1700-talet då valnöt allmänt odlades i Skåne. Sedan tog några stränga vintrar knäcken på valnötsträden.

Att upptäcka

I parken finns ett stort antal "exotiska" trädslag med skyltar vid stammen. Där finns också en hälsokälla på sydvästra sidan av slottet. Den observerades av Linné. Hit kom människor under midsommarnatten för att låta vattnet läka krämpor och ge hälsa. En del kastade dit offerpengar för att få större lycka.

STOPP KULLAHALVÖN

Praktiska tips

Parkering ca 100 m före fyren. Karta finns. Stigen ner till Silvergrottan går till höger om fyren, följ markeringarna. Promenad ca 200 meter österut. Undvik hala skor. Ekkrattskog finns vid Ransvik.

Att berätta

Kullaberg är en urbergshorst. En sådan uppkommer mellan två sprickor i jordskorpan. Horst är den höjdpå en urberg, som är kvar sedan berggrunden har sjunkit på sidorna runt om. Urbergarten är gnejs, som är ett magert underlag för växtlighet och odling. Tvärsöver urberget ser man stråk av mörkröd diabas (kullait) och amfibolit. Dessa innehåller kalcium. En speciell kalkgynnad flora utvecklas i dessa stråk.

Det Kullaberg som Linné färdades över var ett mycket kalare landskap än dagens. Landskapet var öppet med berg och stenformationer som gick i dagen. Skog fanns omkring Kullagården. Man kan anta att det på Linnés tid också fanns bestånd av ekkrattskogar. Man kan se sådan vindpinad skog nordväst om Mölle på väg upp mot fyren. Här växer orkidéer och vildkaprifol. Här finns också tapetserarspindeln, en nära släkting till fågelspindlarna.

Stora delar av Kullaberg var på Linnés tid en enda stor betesmark – fälad. Får och getter betade här året om. Åkrarna var mycket små och låg utspridda i ängs- och slätterlandskapet. Där näringsförhållandena var goda var åkrarna större.

Lavendel

”Hågen kallades det högsta berget av Kullen, som ligger rätt norr om Krapparp och är den högsta landkänning för de sjöfarande. Förrän regn skall komma, synes om Kullen en dimma, varav folket säger att Kullkärigen brygger åt sig.”

Linné fortsätter att berätta om dåtidens fyr. Skandinaviens näst äldsta. Dagens fyr är byggd på samma ställe som stenkolsfyren på 1700-talet. I backarna runt fyren växer ängsnejlika och axveronika.

Linné sökte på stranden nedanför fyren upp den enda grotta som är gjord av människan, Sölvpickarhålet. Idag heter den Silvergrottan. Där hade danskar på 1500-talet trott sig hitta silver. Den ”silverskatt” som de förde med sig till Köpenhamn var bara en silverliknande, vanlig bergart, pegmatit. På klipporna runt grottan fann Linné skörbjuggsört.

Uppgifter

Studera bergarter i omgivningarna. Vad är skillnaden mellan gnejs och diabas? Studera med hjälp av en flora några av de växter som finns. Fundera över hur de naturliga grottorna längs Kullens stränder har bildats. Berätta. Nyckelord: erosion.

STOPP HIMMELSTORP

Praktiska tips

Väg till vänster mot Himmelstorpsgården är markerad med fornminnesskylt. Stopp vid bussparkering. Gångväg ca 1 km till Himmelstorp genom bokskog. Parkering för personbil närmare gården. Där finns en grillplats. Medtag ved.

Att berätta

Carl von Linné stannade vid några tillfällen till vid fällda ekstammar. Han provade att avläsa ett trädets ålder genom att räkna årsringarna i stammen.

Ringarna uppstår genom att det varje år bildas en ljusare vårdel och en mörkare sommardel. Tunna och bredare årsringar avslöjar växling mellan dåliga resp goda växtår. Prova på metoden om ni passerar ett fält träd.

Lägg märke till den väldoftande myskmadran som blommar i maj-juni.

När Linné kom åkande uppför backarna mot Himmelstorp, fanns gården på samma plats som idag. En av längorna från den tiden finns kvar. Gårdens längor bildar skydd mot vinden. Bakom gården finns stengården. Först ser man den fägata som ledde djuren ut till betesmarken.

På en närbelägen kulle, sydsydväst om hembygdsgården, finns en domarring, som Linné beskriver.

Förberedande uppgift

Redogör för fornminnet domarring.

Botanisk uppgift

Stor- och småruteanalys

Denna undersökningsmetod används för att beskriva ett homogent växtsamhälle t ex en sluten skog. En storruta om ca 10x10 meter stakas ut inom området. Rutan placeras ut så att den utgör en representativ del av den biotop där den är belägen.

Träd- och buskskikt

Namnge de träd och buskar som finns i provytan och bestäm deras täckningsgrad i %. Med en arts täckning menas dess vinkelräta projektion på markytan. Eventuellt kan också varje individ av respektive art räknas. Resultatet kan sammanställas i en tabell eller ett diagram efter hemkomst.

Fältskikt

En småruta om 1x1 m placeras ut slumpvis med hjälp av en slumpvals tabell eller att man helt enkelt står med ryggen mot storrutan och kastar in en sten i rutan. I förväg har man bestämt vilken hörna i kvadraten stenen ska bilda. I smårutan bestäms alla ingående arter och hur många individer som finns av varje art. Dessutom bestäms täckningsgrad av de dominerande arterna i rutan. Allt förs in i diagram eller tabeller.

Material

Smårutemall, kan vara ett snöre med öglor markerade för hörnen
Markeringskäppar
Anteckningsmaterial
Flora
Ev. slumpvalstabell

STOPP GÖRSE KÄLLA

Praktiska tips

Stopp om tid finns. Bussen kör till höger förbi Brunnby kyrka på vänster hand. Ca 200 m längre bort ligger ett stall. På vänster hand går en liten väg in mot källan, Görsavägen. Efter en kort promenad ser man på höger hand en skylt framför källan.

Att berätta

Görse källa var som många andra vattendrag större på 1700-talet. Vattenflödena minskade genom utdikningar. Källan fortsatte förr ända ner i havet vid Tunneberga bro, någon mil längre bort. Källan försörjde många av Kullabygdens invånare med rent vatten. Vid källan fanns järnockra, en gul färg som användes för att färga skinnvaror. Linné såg hur bönder körde stora vagnslast med sådan färg till städerna för försäljning.

STOPP SVANSHALL

Praktiska tips

Tag av till vänster in på en liten väg strax innan Svanshall och parkera. Följ stigen längs havet. Stenbrottet ligger på vänster sida med vattensamling i brottytorna. Fortsätt sedan ett stycke till. Där utbreder sig en rest av Kullahalvöns betesallmänning.

Att berätta

Här bröt man sten i stor skala – till spisar och skorstenar. Linné hade tidigare på Öland studerat sandstensbrott. Han jämförde nu med stenen som bröts i "Svanehall." Det är samma slags sten, konstaterade han. Av havets vatten hade sandstenen fått inslag av salt. Därför sprakade den mot elden i spisen eller skorstenen. För att avsalta stenen lät man den ligga på marken ett helt år och utsättas för regn. Man kunde också lägga den i sötvatten.

Bönderna på Kullahalvön släppte ut sina betesdjur på en betesallmänning. Den var till för alla – utan gränsdragning. Djurens betning höll landskapet öppet. Betesallmänningen upptog en stor del av landskapets yta, från Råå till Fleninge och Välluv.

Att samtala om

Hur bröts och fraktades sandstenen? Idag betar inte djuren på fäladen. Hur påverkar det landskapet här?

STOPP FARHULTS KYRKA

Praktiska tips

Farhults kyrka ligger strax före samhället.

Att berätta

Linné stod vid södra kyrkomursporten och betraktade två stenar. De finns idag liggande på marken bakom bårhuset, byggt i sten. "Ett sladder är ännu

kvar om desse stenar, att en präst här skulle fordom varit, som alltid brukat i kyrkan läsa över sin predikan intill sena natten och att prästens hustru, som detta misshagade, sänt en dräng, överhöljd med ett lakan att skrämma prästen vid hemgången, då prästen, som befallt drängen säga vem han vore men ej fått svar, antytt drängen att sjunka först till knäs, sedan till navlan, sedan till livet och sist till armarna, då drängen änteligen ropat, men prästen sagt då vara för sent, vare efter han nedsjunkit, och att desse stenar blivit uppreste till åminnelse av ett sådant under."

Bakom den dåvarande prästgården låg en myräng. Nu ligger det en ny prästgård till höger bakom kyrkan, nästan på samma plats som den tidiga. Linné beklagade att myrängen var onyttig som slåtteräng och att torvtäkten förstörde den. Han föreslog att man kunde dika ut den och förvandla den till produktiv slåtteräng. Idag växer där risig skog. Det finns kvar spår efter torvgravar. Linnés förslag är ännu ett exempel på hans nyttotänkande i sättet att se på naturen.

Förberedande uppgift

Denna skräna visar egenskaper i skriftspråk från 1700-talet, både i meningsbyggnad och ordval. Texten är förenklad jämfört med originalet. Som förberedelse eller när som helst kan eleverna närmare studera Linnés text. De kan "översätta" den till modernt skriftspråk. De kan också göra talspråk av den. Någon kan berätta den vid kyrkan.

Busstur från Landskrona

STOPP SVENSTORPS GODS

Praktiska tips

Väg 104 förbi Kävlinge, ca 1 mil. Ta av till vänster vid Örtofta sockerbruk efter järnvägsviadukten. Passera genom Örtofta med järnvägen på höger hand. Sväng av till vänster mot Igellösa. Stanna till strax före slottet med den trädbevuxna ättehögen till höger. Parkering vid Svenstorps slott.

Att berätta vid ättehögen

Sedan Linnés tid har landskapet genomgått utveckling och förvandling. Linné kom från Lund åtföljd av en professor från universitetet. Omkring Svenstorp omgavs sällskapet av vidsträckt ängar. Här betade gäss, får, hästar, kor och kalvar. Grisar gick fritt

omkring och letade efter svinrot. Linné beskriver hur djuren instinktivt agerar efter "Skaparens allvisa inrättning." Stoet skyddar fölet från hunden och hönorna varnar varandra för höken. Den hornlösa kalven vet redan hur man stängas.

Linné räknar upp en rad örter på ängarna, t ex slättergubbe och slätterfibbla. Dessa var vanliga ängsblommor, som ingick i en stor biologisk mångfald. Idag har mångfalden ersatts av monokulturer på dagens högproduktiva åkrar.

Den skymtande raden av pilar påminner om att Linné var en ivrig förespråkare för sådan plantering. Pilevallarna skyddade mot vind och sandstormar i slättlandskapet. När man beskar ("stubbade") trädens kronor, fick man dessutom ris till stängsel. Här vid Svenstorp kritiserade Linné skåningarna för att i stället anlägga jordvallar. Med det slösades brukbar torv. Dessutom raserades jordvallarna på kort tid.

Att berätta vid slottet

Svenstorps slott var omgivet av vallgrav med en vindbrygga. Där fanns också ett försvarstorn. Detta är platsen för slaget vid Lund 1676. Svenskarnas seger här följt av freden tre år senare hindrade danskarna från att återta Skåne. Om detta berättar en skylt.

Från höjden söderut bredvid slottet leddes vatten i ekstockar till vallgrav och fontäner. Vissa av ekstockarna från den tiden fungerar fortfarande. Slottets portal är den som Linné gjorde entré genom. I övrigt är slottet ombyggt och restaurerat under olika tider. I trädgården kunde Linné njuta "... af de skönaste vattukonster, som tillförne kastat vattnet 24 alnar högt..."

Att samtala om

Från ängar till åkrar med monokulturer. Berätta om landskapet då och nu. Fundera över vad som ligger bakom förvandlingen.

Förberedande uppgift

Vad är en ättehö? Vad menas med monokultur?

STOPP BARSEBÄCK

Praktiska tips

Barsebäcks gods är inte öppet för allmänheten. Kör genom Barsebäcks samhälle. Godset ligger vid den vita silo som är ett blickfång i landskapet. Stanna vid vändplatsen. Gångpromenad längs Sjövägen mot havet. Berättarstopp efter Märgelvägen till vänster vid cykelvägen. Godset på höger hand.

Att berätta

Barsebäck hade i början av 1700-talet ett dåligt rykte. Det var en "avkrok" där bönderna var kända

för dåliga seder och bruk. Ett inslag i traktens ekonomi var plundring av vrak. Sjöfarare såg platsen som ett rövarnäste. När Linné kom dit hade godset tagits över av David Hamilton, en mäktig man. Han gav jordbruket det uppsving som Linné la märke till.

Hamilton hade lokalt genomfört ett storskifte i Barsebäcks ägor. Detta var en pionjärinsats, som förändrade landskapet. De små åkerremssorna slogs ihop till större fält. Stenar fördes bort. Man grävde diken för dränering av vattensjuk mark. Det hände att bönder gjorde motstånd mot detta nymodiga arbete. De tvingades då under uppsikt att gräva diken vid sina egna åkrar.

Linné ger David Hamilton beröm för en annan jordbruksreform. Gödseln grävdes ner tvärtemot vad som var vanligt i Skåne. Detta innebar att gödseln inte blåste bort och att kvävet bands i jorden.

Biologen Linné glädde sig här åt nyttoväxter. Han hittade rödvigra, jolster, att göra färg av och att binda halmtak med. Pors var också en färgväxt. Senap och kummin odlades i täppor. Lagg märke till märgelhålet i åkern till vänster efter Märgelvägen.

Förberedande uppgift

Vad är märgel, hur bröts den och vad användes den till?

STOPP LANDSKRONA

Att berätta

Av det Landskrona som Linné guidades i finns endast några hållpunkter kvar. I korsningen Östergatan – Regeringsgatan finns stenar kvar av den östra stadsporten. En skylt vid Storgatan/Drottninggatan visar var den gamla vattenlinjen gick. Härifrån lades stengator ut i havet för att ge plats åt nytt byggande. Citadellet med slottet i centrum av befästningsanläggningen är kvar. I Centralparken finns enstensättning. Den är ett minnesmärke efter den 73 m långa Storkyrkan/Johannes Döparens kyrka.

Linnés vagn rullar på den gamla vägen från Saxtorp. Innan han kommer in genom den östra stadsporten färdas han genom ett landskap av fälader (betesmarker). Där ser han små inhägnader runt små åkrar, s k lyckor. Från markerna utanför driver bönder sina kor till mjölkning eller slakt i utkanten av staden.

Linné ser staden ligga som på en udde i havet. Hans guide, rådmannen, berättar att Landskrona har 150 borgare och totalt 850 invånare. Rådmannen berättar om riksdagsbeslutet att riva hela den gamla staden. Plats ska ges för befästningar och den nya staden. De ska byggas på mark som erövrats från havet. Detta liknar ett Herculesarbete, tycker Linné.

Guiden vandrar vidare med sina gäster. Han visar citadellet. Det omges av tredubbla vallgravar. På vallarna växer ulltistlar – de fattigas bränsle. Slottet i

centrum är under ombyggnad. Sällskapet fortsätter längs leriga gator. Linné får uppleva det kaos som stadens fem gator är när vattnet pressas upp på gatorna och gör dem svårframkomliga.

Guiden berättar att den väldiga Storkyrkan skymmer sikten för citadellets kanoner. Därför ska kyrkan rivas. Stenarna komma väl till pass under det nya fästningsbygget. Linné tycker att kyrkan är vacker. I kyrkan ser Linné en kista med en död man. I hans psalmbok står: "Lad mig ligga i fred, ty Herren hafver kallet mig".

Linné lämnar Landskrona vid den norra porten och åker mot Borstahusen. Där utbreder sig tobaksodlingar, en halv aln (3 dm) höga.

Att iaktta

Ulltistlar på fästningsvallen. Hur en gammal fästningsanläggning är uppbyggd. Kyrkan Sofia Albertina, färdig 1754, som ersatte Storkyrkan. Skylten med olika arter av träd i Centralparken.

STOPP VALLÅKRA – BORGEN

Praktiska tips

Vi följer Linnés färdväg förbi trafikplatsen Landskrona N mot Vallåkra. Där delar sig vägen. Vi tar till höger mot Mörap och kör över järnvägen norrut 1 km. Där svänger vi till vänster och följer den lilla Borgvägen. Innan vägen svänger till höger upp mot gården finns en liten väg till vänster mot parkeringsplatsen. Matsäck kan ätas upp på borgen.

Att berätta

Linné och hans sällskap gjorde från Borstahusen en avstickare till Vallåkra och Bälteberga. Sedan åkte han via Glumslöv till Helsingborg.

Vallåkra borg har fått sitt namn efter en fornborg. Där finns det också en gravhög. Linnés ärende var dock inte historiskt. Han ville studera stenkolshögen där. Den brytningen hade då upphört; lagren av skiffer och stenkol var för tunna för att vara riktigt lönsamma. "På denna backa vid roten av dess sydvästra sida var en skärpning, där stenkol blivit brutet, varefter lågo stora varp av svart skiffersten". Landskapet då var sargat av gropar och avfallshögar efter brytningen. Idag är borgenområdet naturreservat. Naturen har läkt sårerna; man kan dock än idag se spår efter groparna.

Borgen var på 1700-talet betesmark. Skogen har vuxit upp under 1900-talet. Här finns bl a vildkaprifol, liten nunneört, blåsippa och vallört. Idag utvecklas landskapet i naturreservatet utan ingrepp från människan. Utanför Borgen studerade botanikern Linné växter med stor entusiasm. På ängarna såg han olika slags orkidéer. Det fanns mer ängsmark i 1700-talets Skåne än vad det finns idag. Idag breder åkrar ut sig över markerna.

Under hela Skånska resan beundrar Linné de rikt blommande ängarna. Han föreslog dock att man skulle öka ängarnas avkastning genom att plantera in gullusern. Följden på lång sikt blev att korsade lusernsorter förvandlade ängarna till produktiv vallodling.

Att upptäcka

Fakta om naturreservatet på skyltar. Rester av stenkolsgropar. Växter att söka upp i en flora. I mån av tid: vandra nedför Borgens södra sida till bäcklandskapet där.

Att samtala om

Borgenlandskapet på Linnés tid jämfört med idag.

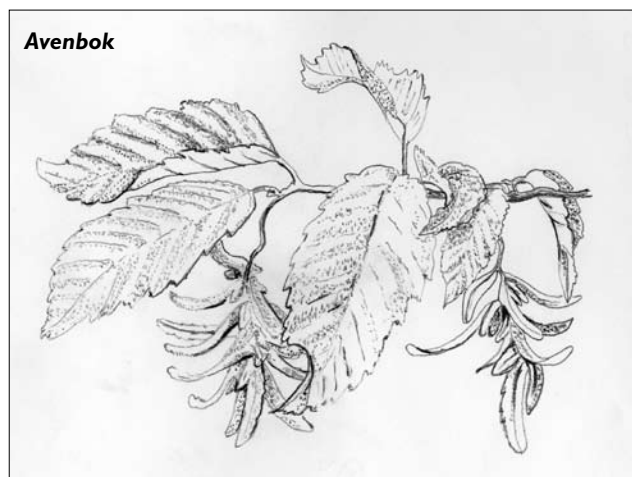
STOPP BÄLTEBERGA

Praktiska tips

Kontakta Gunnar Kinck, tel 042-32 11 29 eller Klas Kinck, tel 0708-211293 före utflykten. En sådan anmälan före besök är obligatorisk för större sällskap och skolklasser. Bussen kan parkeras på lilla vägen mot dammen till höger strax före skylten Motortrafik förbjuden. Efter informationen vid Bälteberga gård, vandra längs den lilla vägen förbi dammen ner till Tjutebäckens ravinlandskap. Passera grindstolparna. Där vägen gör en krök, gå rakt fram genom skogen till ravinen.

Att berätta

Här övernattade Linné natten 8 – 9 juli. Gårdsbyggnaden var nyuppförd och byggd på ett då modernt sätt. Frånsett en del förändringar på 1800-talet är byggnaderna oförändrade. Linné stegade trädgården, 300 steg lång och 130 steg bred. Den var av exotisk karaktär. Här skördades mulbär, aprikoser, persikor, vindruvor, valnötter och mandlar. Avenbokshäcken i trädgården fanns där också på Linnés tid. Ekdungarna omkring gården var mäktiga. En del av de gamla träden finns kvar sedan dess. Runt gården fanns alléer av poppel. Linné förvånade sig över importen av poppelbark – till fiskeflöten. Skåne hade ju ett eget poppelbestånd.

Linné gav sig inte tid att gå ner i ravinen. Den räknas nu som en intressant geologisk sevärdhet. På ravinens branter upptäcker man omväxlande ler- och sandlager i bruna, röda, gula och vita färger. Färgerna och strukturen vittnar om att lagren avsattes för 200 miljoner år sedan under ökenliknande klimat. I den skandinaviska kontinentaldriften rörde sig världens kontinenter. Vi befann oss där Sahara nu ligger då ravinens lager bildades. Häftiga och sällsynta skyfall skapade slammrika floder. De rann ut på slätten och avsatte det material som vi nu ser i ravinen. Fynd av mikroskopiska sporer har gjort dateringen möjlig.

Att samtala om

Hur ravinen har bildats.

STOPP HILLESHÖG OCH GLUMSLÖV

Praktiska tips

För att åter komma in på Linnés färdväg längs kusten kör till utsiktspunkten Hilleshögskäl vid gamla landsvägen väster om väg E 6 (E 20) strax söder om Glumslövs samhälle.

Att berätta

Hilleshög är ett exempel på den hänförande utsikt som Linné upplever under sin resa till Helsingborg. Han beskriver sundet med båtarna och skeppen som passerar. I klart väder ser han Ven, som han dock inte besöker.

På Hilleshögskäl finns en speciell torrängsflora. Den såg han också på många andra ställen under sin resa i Skåne. Exempel: backtimjan, gulmåra och ängshavre. I trakten av Glumslöv hittade han också sötväppling. Dess praktiska användning beskriver han i sin Örtabok. Den hjälper "vid lemmarnas darrningar av dryckenskap". Den botar också tandvärk på följande sätt: Peta i den onda tanden med roten av växten. Borra sedan hål i ett pilträd och lägg roten där. Då stannar värken "med allas förundran".

Hästskejtsen rullade vidare genom Glumslöv mot Helsingborg genom snövita fält av blommande bovete. Bovete var då en vanlig gröda på Skånes åkrar.

Uppgift

Kartbilaga 4 visar det Glumslöv som Linné reste igenom. Det finns idag ingenting kvar av bebyggelsen under 1700-talet – utom kyrkan. Det framväxande bondesamhället har totalt förändrat bilden. Gårdarna i bykärnan flyttades genom ägoskiftet ut på åkrarna. Beskriv 1700-talskartan och jämför Glumslöv då med Glumslöv nu. Fundera över orsaker till samhällets förändring.

Cykelturer i Helsingborgs omgivningar

Alternativ A

Turen föreslås omfatta följande stopp:

1. Kärnan, Sankta Maria kyrka. Se text, Helsingborg, s 4-5
2. Ramlösa brunn. Se text, s 13
3. Vallåkra/Borgen. Färdväg över Raus kyrka och Gantofta. Stopp kan göras vid stenkärlsfabriken i Vallåkra. Gångväg längs bäcken under järnvägen. Se text, s 11.
4. Hemfärd via Råå. Se text, s 13.

Alternativ B

1. Kärnan, Sankta Maria kyrka. Se text.
2. Pålsjöskog. Se text, s 13
3. Tinkarp. Se text, s 5
4. Kulla Gunnarstorp. Se text, s 5-6

STOPP RAMLÖSA BRUNN

Praktiska tips

Den gamla hälsobrunnen från 1700-talet finns till höger om huvudbyggnaden. Promenadväg ner till stenfundamentet.

Att berätta

Linné färdas från Helsingborg genom ett lövskogs-beklätt landskap. Naturen omkring Ramlösa brunn inspirerar honom: ... ”så behagligt ställe som naturen kunde åstadkomma. Landet norr om, som var klätt med den härligaste lövskog, avbröts åt söder ... med en hög ler- och sandstensvägg.” Ur denna mjuka vägg sipprade det hälsosamma, järnhaltiga vattnet från 90 meters djup. Linné betygsätter det som ett av de förnämsta hälsovatten i riket. Brunnsanläggningen vid källan invigdes 1707. En tysk läkare marknadsförde vattnet som bot mot t ex skörbjugg, gikt, svindel, magbesvär och njursten. De som källan botade lämnade sina kryckor och käppar kvar i ett litet ”museum” intill.

Vad som hände vid Ramlösa brunn gav upphov till en brunnskultur på flera håll i Sverige. Omkring källorna växte kurorter upp. De gav god ekonomisk avkastning.

Så här kunde en dag gestalta sig vid källan: I gryningen vid fyratiden fick de fattigaste dricka. Därefter kom bönder och hantverkare. På förmiddagen kom brunnsгästerna från de övre sociala skikten. De kunde också besöka brunnsläkaren och lyssna till föredrag. I ett speciellt brunns-hus underhöll brunns-orkestern.

I Ramlösas omgivning experimenterade Linné med att använda växter som ”klockor”. Han stude-

rade när olika fibblor öppnade sig mot morgonljuset och när de slöt sig på kvällen. De behöll i stort sett samma tider, när han flyttade in fibblorna i en vas.

STOPP PÅLSJÖ SKOG

Uppgift

I Pålsjö skog finns många gamla träd. En del av dem är över 250 år gamla. Se uppgift under Himmelstorp.

STOPP RÅÅ

På Linnés tid fanns här ett fiskeläge, Rå. Kalkbruket var ännu igång. Här mynnar också Vallåkra bäck ut i havet. Det är samma bäck som rinner genom Borgen i Vallåkra. Idag heter den Råån. På Linnés tid var dess vatten friskt och fiskrikt. Idag är Råån övergödd.

Jordbruket läcker näringsämnen och miljögifter till vattnet. Bottenprover i Öresund utanför ån visar att den är mycket kvävebelastad. Råån bidrar därmed till en försämrad bottenmiljö i Öresund.

Råås försvarsvallar börjar vid Kustgatan. De sträcker sig västerut. De byggdes vid 1700-talets början. Då fruktade man invasioner från Danmark. Naturliga strandvallar finns vid badstranden i Råå.

Förberedande uppgift

I Råån görs försök med att minska kväveläckaget ut i ån. Vad är det för typ av åtgärder?

LITTERATURTIPS

Det skånska kulturlandskapet

Emanuelsson Urban m fl, Naturskyddsföreningen i Skåne, 2002.

Linné i Skåne

Gullander Bertil, Norstedts & Söners förlag, 1975.

Skånska resan år 1749

Linnaeus Carl. Red von Sydow Carl-Otto, Wahlström & Widstrand, 1975

I Linnés hjulspår runt Skåne

Snogerup Sven och Jörgensen Matz, Bokförlaget Atlantis 1997.

Trädgårdsmästaren Linné

Landell Nils-Erik, Carlssons 1998.

Besjälad natur

Landell Nils-Erik, Carlssons 1998

Linnés Skånska resa berättad 250 år senare

Torgny Ove, Wahlström & Widstrand 1999

INTERNETTIPS

Linné OnLine <http://www.linnaeus.uu.se/online/>

Linnéjubileét 2007 <http://www.linne2007.se/>

Skolprojekt Linné <http://www.bioresurs.uu.se/skol-projektlinne/>

Den virtuella floran <http://linnaeus.nrm.se/flora>
Skånska slott och herresäten http://www.algonet.se/~sylve_a/slott.htm

LGHO: Liten Historisk-Geografisk <http://people.su.se/~ulfjan/LHGO.htm>

Trevlig resa!

Bilaga I

Bilaga 2

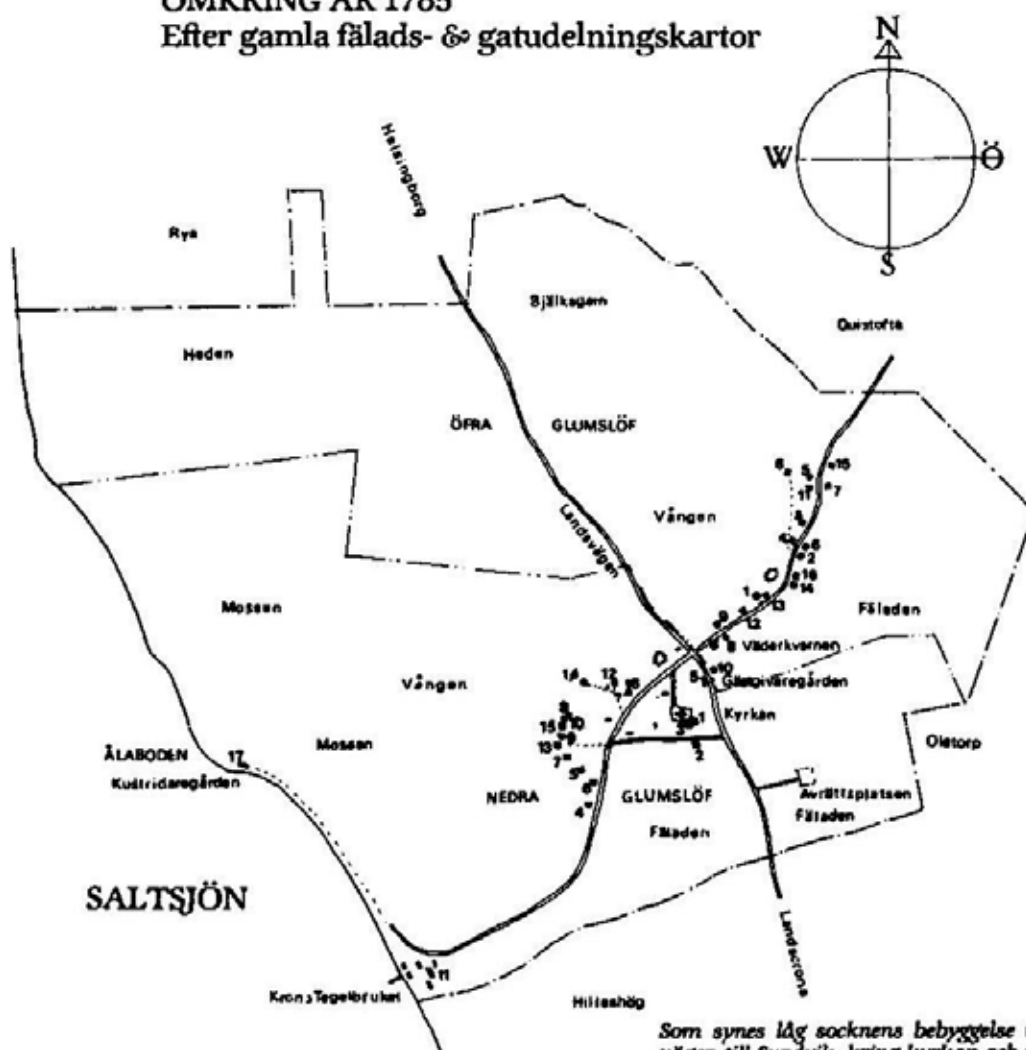

Bilaga 4

GLUMSLÖFS SOCKEN

OMKRING ÅR 1785

Efter gamla fälads- & gatudelningskartor

Som synes låg socknens bebyggelse utmed Krönas Tegelbruksvägen till Sundvik, kring kyrkan och utmed Kvistoflavägen. All övrig mark bestod av tvänne vångar som odlades, resten var fäladsmark för bete, mossar och längst i nordväst låg Heden. Socknens invånarantal vid denna tidpunkt var drygt 400 personer.

I jämförelse med dagens Glumslöv, har det skett en total revolution från bondesamhället för 200 år sedan, fram till dagens samhälle.